

IŠVADA

2017 m. balandžio 5 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija), 2017 m. balandžio 5 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Eduardo Zezulevičiaus peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 1 dalies papildymo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 1 dalį ir nustatyti, kad ieškovai atleidžiami nuo žyminio mokesčio ir kitų bylinėjimosi išlaidų mokėjimo bylose dėl turtinės ir neturtinės žalos, susijusios su banku ir draudimu, atlyginimo.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę ir manydama, kad galiojančiais įstatymais sudaromos sąlygos vartotojams vartojimo ginčus neatlygintinai spręsti teisme ir ne teismo tvarka.

Atsižvelgiant į tai, kad Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata, pagal kurią nuo žyminio mokesčio mokėjimo atleidžiami vartotojai bylose dėl vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymo, galioja nuo 2016 m. sausio 1 d., tikslinga įvertinti ir šios nuostatos taikymo poveikį per ilgesnį laikotarpį. Tai sudarytų prielaidas apsispręsti, ar reikalinga išplėsti vartotojų teisių garantijų apimtį.

Būtina atsižvelgti į galimus piktnaudžiavimo papildomomis teisinėmis garantijomis atvejus ir galimą naujo teisinio reguliavimo poveikio teismų darbo krūviui ir valstybės biudžeto lėšų, skirtų ginčų sprendimui (vartojimo ginčus nagrinėjančioms institucijoms ir teismams), efektyviam panaudojimui.

Žyminio mokesčio pagrindinis tikslas – iš dalies kompensuoti valstybės patiriamas teisingumo vykdymo išlaidas. Taip pat žyminiu mokesčiu siekiama užkirsti kelią piktnaudžiavimui teisiniu procesu.

Siekiant užtikrinti, kad dėl turtinio pobūdžio priežasčių nebūtų apribota asmens teisė kreiptis į teismą, įstatymai numato tam tikras teises garantijas, pavyzdžiui pagal Civilinio proceso kodekso 84 straipsnį teismas rašytinio proceso tvarka, atsižvelgdamas į asmenų turtinę padėtį, iki sprendimo (nutarties) priėmimo gali atidėti žyminio mokesčio sumokėjimą, asmenys, kurių turtas ir metinės pajamos neviršija Vyriausybės nustatytų turto ir pajamų lygių, turi teisę gauti valstybės garantuojamą ir visiškai ar iš dalies apmokamą antrinę teisinę pagalbą, kuri, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, taip pat apima bylinėjimosi išlaidų bylose, išnagrinėtose civilinio proceso tvarka, atlyginimą. Tam tikri asmenys turi teisę gauti antrinę teisinę pagalbą neatsižvelgiant į turtą ir pajamas (pavyzdžiui,

asmenys, kuriems paskirta socialinė pašalpa pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą, ir k t).

Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio paskirtis palengvinti teisių į teisminę gynybą įgyvendinimą asmenims, ginantiems svarbiausias asmens teises (pavyzdžiui, darbuotojams – bylose dėl darbo teisinių santykių), taip pat su viešuoju interesu susijusiais atvejais (pavyzdžiui, ieškovams bylose dėl nusikalstama veika padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo). Be to, Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 3 dalyje yra numatyta, kad asmens prašymu teismas, atsižvelgdamas į asmens turtinę padėtį, turi teisę rašytinio proceso tvarka *iš dalies atleisti* jį nuo žyminio mokesčio mokėjimo. Pagal Civilinio proceso kodekso 84 straipsnį teismas rašytinio proceso tvarka, atsižvelgdamas į asmenų turtinę padėtį, iki sprendimo (nutarties) priėmimo gali *atidėti* žyminio mokesčio sumokėjimą.

Pagal Civilinio proceso kodekso 83 straipsnio 1 dalies 1 punktą nuo žyminio mokesčio mokėjimo atleidžiami vartotojai bylose dėl vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymo. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.228⁴ straipsnio 1 dalį vartotojas turi teisę būtent teismo tvarka reikalauti pripažinti negaliojančiomis vartojimo sutarties nesąžiningas sąlygas.

Svarstant siūlymą išplėsti šios nuostatos taikymą ir kitoms su vartojimo teisiniais santykiais susijusioms byloms, pažymėtina, kad galiojantys įstatymai numato galimybę vartotojams tokius ginčus spręsti *ir ne teismo tvarka*. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 20 straipsnio 1 dalimi, vartotojas, manantis, kad pardavėjas ar paslaugų teikėjas pažeidė jo teises ar teisėtus interesus, susijusius su vartojimo sutartimi, turi teisę kreiptis į pardavėją ar paslaugų teikėją, vartojimo ginčų neteisminio sprendimo subjektą arba į teismą, kad būtų apgintos pažeistos ar ginčijamos jo teisės arba teisėti interesai.

Vartotojo kreipimasis į vartojimo ginčų neteisminio sprendimo subjektą neatima iš vartotojo teisės kreiptis į teismą. Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 22 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vartojimo ginčus nagrinėjančios institucijos vartojimo ginčus nagrinėja neatlygintinai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 47 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos bankas nagrinėja vartotojų ginčus su draudimo, finansinių paslaugų ir (arba) papildomų investicinių paslaugų teikėjais, kylančius iš finansinių ir (arba) papildomų investicinių paslaugų teikimo, iš draudimo paslaugų sutarties ar susijusius su ja, jeigu tokiai sutarčiai yra taikytina Lietuvos Respublikos teisė, taip pat vartotojų ginčus su kitais ūkio subjektais, kylančius dėl Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatyme nustatytų reikalavimų laikymosi.

Lietuvos bankas taip pat nagrinėja vartotojų – Lietuvoje įsteigtų kolektyvinio investavimo subjektų, pensijų fondų dalyvių ginčus su šių subjektų ar fondų valdytojais, kylančius iš dalyvavimo atitinkamame subjekte ar fonde santykių. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 102 straipsnis

atitinkamai nustato, kad vartotojų ginčai su draudiku nagrinėjami Lietuvos banko įstatyme nustatyta tvarka.

Taigi, galiojančiais įstatymais sudaromos sąlygos vartotojams vartojimo ginčus neatlygintinai spręsti ne teismo tvarka. Prireikus ieškovai tokiose bylose gali pasinaudoti ir įstatymų nustatytomis kitomis procesinėmis galimybėmis, tokiomis kaip valstybės garantuojama teisinė pagalba, žyminio mokesčio atidėjimas ar dalinis atleidimas nuo žyminio mokesčio mokėjimo. Be to, pagal Civilinio proceso kodekso 93 straipsnio 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies.

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Eduardo Zeziulevičiaus peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Eduardo Zeziulevičiaus peticijos kopija, 2 lapai.
2. Teisingumo ministerijos raštas (2017-03-01, Nr. (1.11.)-7R-1865), 3 lapai.
3. Išrašas iš Seimo Peticijų komisijos 2017 m. balandžio 5 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-05, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras